

lon". Svojega stanu si ni izvolil sam, ampak je le padel vanj, in zdaj si v njem pomaga, kakor vé in zna. Piše pa tudi druge reči: knjižice za narod, kuje pesmi itd. Narod ga kolikortoliko obraja; včasih tudi kdo izmed rojakov dejansko to pokaže, pa ne da bi spravil samsebe v preveliko škodo; a na vse to hranilnica nič ne posodi.

Tak je bil Alešovec. Milo se nam stori, če se ga spomnimo, in želeli bi bili takemu talentu boljšo sodbo. S humorjem je nosil svojo butaro, in danes še stoji pred nami kot najboljši skromni satirik *E. Lampe*.

J. S. Machar: Rim. Po šesti, spopolnjeni izdaji prevel V. M. Zalar. Založil L. Schwentner v Ljubljani, 1911. — To je grda knjiga, spisana za agitacijo in agitatorjem v pouk in razvedrilo. Machar je prikupen le s svojim slogom — kar še približno ni literatura — sicer je pa oduren, kar ga je. Človek, ki s svojim pogledom oskruni, kar vidi, in s svojo besedo umaže, karkoli v misel vzame. Pri nobenem njegovem stavku se ne morem otestiti zoprnega vtisa, ki ga napravi name bližina plačnega agitatorja. Machar je v vrtincu političnih strasti izgubil odkritosrčnost čustva in zmisel za nepristransko opazovanje življenja, tako da v odmevu njegovih besed vedno trepeti cinični posmeh laži. To pa je smrt leposlovja in začetek koristolovske kolportáže.

Machar odeva nagoto svojega čustva s pisano našemljenostjo blaziranca; on hoče biti zanimiv na svoji poti v Rim, in ko popotuje skoz Alpe, poučuje naravo, kakšna ne sme biti in kakšna naj bo: „Ta temna zelen kar diha vlago, te neumne čede na po-bočjih gorā, kakor bi vedele, da so upodobljene na tisoč in tisoč slikah, te samozavestne vasi se ponosno stiskajo k svojim goram — nikjer širokega obzorja, in solnce le semtertja, kakor vsiljenec, ki ga samo iz prijaznosti trpiš — zoprna pokrajina! ... Triglav — Blejsko jezero — spet ti barvotiski iz naših kmečkih gostilnic.“ (Str. 8.) Machar je političen blaziranec, če ne več: „O Avstrija! Na periferijah čutiš centrifugalno silo vedno najbolj intenzivno. Ali se moreš torej čuditi Trstu? Vespazian ga je povzdignil v rimsko kolonijo in danes oživljena Italija po parstoletnem mrtvilu išče svojih otrok, izteza roke po njih in jih kliče k sebi. In otroci slišijo materin glas in odgovarjajo ... Osemnajststo let je živel Trst daleč proč od svoje matere, za rednico pa je imel ženo, ki se je zanj silno malo brigala ...“ (Str. 12.) Machar je estetski blaziranec, ki mu ne gre sodba, ker je ni pravične sposoben: „Tale kupola sv. Petra! Ko sem jo zagledal

prvič, z vlaka, me je nekako razočarala. To ni bilo nič grandioznega, kakor mi je sugeriralo stoinsto popisov in dojmov ... ali ni to navsezadnje ena od dogem naše edinozveličavne, in človek naj pravzaprav slepo veruje in jezikave oči prisili, da molče? V nji in pri nji je vse mogoče in če že enkrat dekretira njena nezmotljivost, da kupola dela grandiozen vtis, ga seveda dela, in kjerkoli pride iz Rima kak kaplan, pripoveduje o grandiozni kupoli ...“ (Str. 41.) Machar mora biti iznajdljiv in originalen, čeprav se poniža do metode petkrajcarskih brošur: „Grevā skozi Turniket, 50 centesimov vstopnine, in stopava navzdol. V skalo vdolbeni dihajo ti prostori leden hlad. Krščanstvo, to se razume, si je izmislilo, da sta bila tukaj zaprta sv. Peter s sv. Pavlom — tu v državni ječi dva brezpomembna Žida, katerih eden sploh nikdar ni prišel v Rim. In sezidali so tu kapelo, polno slik in grdih kipov, ampak najbrže je to neslo.“ (56.) Machar je pesnik, ki išče v Rimu klasikov in klasiške lepote; kaj je našel, kaže tale opis ulice: „Jezuitje se plazijo kakor strašila med glasno množico, vpale, svetlikajoče se oči, koščeni, asketični obrazi, suhe postave, krempljaste roke — gledaš jih, spominjaš se vsakovrstnih jezuitskih romanov (!), zgodovinskih dejstev, zgodovine svojega naroda ... Ostudna filoksera človeštva se plazi tod — dragi naš cesar Jožef II. je umrl prezgodaj ...“ (Str. 62.) In slednjič: Machar se tudi ne boji lagati na najgnusnejši način in na krajih, ki so najlepši in najsvetejši (str. 152.), tako da veljajo zanj njegove lastne besede v polnem pomenu: „Na takih krajih, sami grobovi mučenikov, in on prasec ...“ (Str. 153.)

Kadar dobim tako nizkotno in zlobno knjigo v roke, sem zmerom vesel naše mlade literature, ki kljub vsemu stremi k lepoti in višavi. — Žal mi je pri tem le prevajalca in založnika, ki nista imela nujnejšega in boljšega opravka. *Izidor Cankar*.

Učna knjiga francoskega jezika za srednje in njim sorodne šole. Drugi del spisal Friderik Juvančič, profesor na c. in kr. akademiji na Reki. — Cena mehko vezani knjigi 2'50 K, trdo vezani 3'— K. 1911. Založila Kat. Bukvarna v Ljubljani. Tiskala Kat. Tiskarna. — Kar smo svojčas dejali o prvem delu te knjige, to velja o drugem delu. Prof. Juvančič je učitelj strokovnjak, izboren metodik, in njegova knjiga je izredno uporabna za šolski in privatni pouk. Temu drugemu delu, ki je urejen po istih praktičnih načelih kot prvi — so pridejane na koncu še lepe slike iz Pariza. Knjigo toplo priporočamo.

Tripolitaniya.

Sestavil dr. Vinko Šarabon.

Ni dveh potovalcev, ki bi soglašala glede te pokrajine. Zlasti pomanjkljivo je poznanje prebivalstva, življenja njegovega. Raztreseno je zelo; ni čuda, saj živi komaj milijon ljudi na prostoru, kjer bi se lahko razprostiralo stoindevaset kranjskih dežel. Zato je prodiranje v notranjost jako težavno, zlasti še, ker je dežela tako neizrečeno pusta, nerodovitna,

recimo zanemarjena, puščava se razprostira na nekaterih mestih celo do obrežja.

Če se pridruži negostoljubnosti narave še sovraštvo domačinov, je boj osvojevalca izredno težak. Govorili so o 35.000 Arabcih, ki bodo pomagali Turkom. To imajo Italijani v rokah; če znajo vplivati na domačine, ako pustijo vero,

običaje i. dr. na miru, kakor to udeležujejo Angleži in tudi Francozi, potem ni nevarno in ni se jim treba bati zastrupljenih vodnjakov in drugih neprijaznosti.

Vsekakor bo ekspedicijska armada mogla le počasi prodirati; od mesta Tripoli do Murzuka v oazi Fezzan je 800 kilometrov, do najjužnejše tripolitanske točke 1100 km, do oaze Ghat malo manj — od najjužnejše točke Dalmacije do najsevernejše na Českem je nekako 1000 km —. In pri taki razsežnosti skoro sama puščava, malo oaz, železnice nobene, ceste nobene, samo karavanska pota, vidna včasih samo po kosteh velblodov in ljudi, od katerih je zahtevala puščava svoj tribut, življenje njihovo. Ob obali je nekaka steza, a samo za tripolitanske vozove.

Ob obali je tudi glavno mesto tega vilajeta, Tarabulus el Gharb, Tripoli na zahodu, vzhodni Tripoli je v stari Fenikiji. Pred vhodom v pristanišče je vse polno kleči in pečin;

zlasti na Angleškem in Francoskem ter v Združenih državah, pri nas pa samo za slamice pri smotkah viržinija. Od drugih pridelkov tu in po oazah naj omenimo še tobak, barvilo henah, različno sadje, neko dišečo smolo, vino, rožiče, žafran, vosek, med; datljevih palm je po zelenicah toliko, da so deželo imenovali po njih, v Fezzanu je zopet dosti trave halfa. Vrhtega dobivajo nekaj žvepla in natrona ter precej soli, sicer pa dežela še ni dosti raziskana.

Južno Nefuze in Guriana se prične puščava, planota ob 30° N in dalje proti jugu se imenuje Hamada el Homra, visoka je do 600 m; drugod pa sega, kakor rečeno, puščava čisto do obale. Je ali peščena ali skalna, barve rumene, modre ali škrlatastoderče. Vse polno izsušenih strug vidimo tam, vadijev; tu so tekli ob nalivih hudourniki, a voda hitro izhlapi ali pa se pogubi in pride zopet na dan v niže ležečih krajih, kjer je plasti ne propuščajo; tako nastanejo oaze.

ITALIJANI SE IZKRCUJEJO V TRIPOLISU

z izstreljenjem in pa napravo zveznih nasipov bi se dalo napraviti največje in najvarnejše pristanišče v Afriki, tu bodo imeli Italijani dovolj dela. Za povzdigo mesta se je trudil zlasti predzadni sultanov namestnik, paša Fevzi, ki je vpeljal tudi red med uradnistvom in vojaštvom. Preje so prihajali in odhajali po svoji volji, Fevzi je vpeljal znamenja s strelom in gorje mu, kdor je prišel prepozno ali se pre zgodaj odstranil. Do 1200 aktov je ta izredni delavec odpravil na dan. Okoli mesta je velika oaza, 40 km², z gozdi datljevih palm, južnega sadja, z njivami koruze, ječmena in pšenice. Južno mesta se razprostira stepa Džefara, pasu se tam ovce, velblodi, govedo in konji; iste živali dobimo tudi drugje, kjer je paša mogoča; morje pa daje rib, koral in gob, te nabirajo Grki, ki imajo v obmorskih mestih do 300 ladjic samo za to. Džefaro zaključijo gričevje Nefuze in Gurian, visoko do 300 m; tu pridelujejo zlasti žito, olje in travo esparto ali halfa, a ne v velikem obsegu. Esparto je 30 do 50 cm visoka trava, trda, rabijo jo za izdelovanje papirja,

Francozi so kopali, prišli do vode in napravili umetne zelenice, tako tudi Angleži. To so arteški vodnjaki, v Tuneziji in v Algiru jih je vse polno. Tudi v Tripolitaniji zadenemo sredi v puščavi pogosto na ostanke starih vodnjakov, vodovodov itd., Rimljani so jih napravili in dežela je bila mnogo bolj rodovitna kakor danes. Po izpovedbah večakov bi bila lahko italijanska žitnica, samo dela bo treba. Dežuje malo, vroče je zelo, izhlapeva veliko, zato je treba vodo zajeti, puščava dobi drugo lice. To bo glavno kulturno delo. V današnji Barki n. pr. so za časa Herodota neprestano želi; sedaj je sicer še vedno najboljši del Tripolitanije v širjem, političnem zmislu, a vendar čisto drugačna kakor za časa največjih dosedanjih kolonizatorjev, Rimljanov. Treba je Italijanom samo tam poprijeti, kjer so Rimljani nehali. Najiminitnejše oaze so: Fezzan z mestom Murzukom, ki ima pa preveč močvirnatu okolico, oazi Ghat in Ghadames, slednja z gozdom 60.000 datljevih palm, obe so hoteli že Francozi odščipniti v svrhu „arondiranja in varstva interesov“.

Nadalje oaza Džofra z mestom Sokna; Avdžila, že južno Barke; Džarabul, proti Egiptu, o tej so zadnje čase poročali, da so jo posedli Angleži. Globoko doli na jugovzhodu leže še zelenice Kufra, od 24° do 26° N, stiri so: Tajzerbo, Sighen, Erbena in Kebabo. Tu je poglavar verske sekte Senussi, o kateri se je zadnje čase toliko pisalo. Nekateri pravijo, da so najbolj fanatični mohamedani, drugi pa, da je skromna verska bratovščina brez pomena, da se ne vtika v politiko itd. Francoski listi pravijo, da bi v slučaju upora vse Senussi lahko premagali s 500 konjeniki in 300 spahiji (francoskimi vojaki v Afriki). Kdo jim verjame? Gotovo hočejo Italijane uspavati.

Ob morju so še nekatera mesta, ki imajo nekaj pomena, tako Homs, Mizrata, Bengazi (že v Barki), Derna, Bomba in Tobruk, bodoča italijanska Bizerta. — Bizerta je močno utrjeno mesto v Tuneziji, ki tvori s Korziko, Toulonom in algerskim Oranom mogočni francoski trdnjavski četverkot.

— Tobruk ima še drug pomen, pomen svetovno političnega značaja. Angleži delajo železnico iz Egipta do sem, imajo že svoje delavce tu; železnica bo pozneje tako izpeljana, da bo šla ob strani Egipta, ne skozi Egipt, in potem na jugu Egipta do Rdečega Morja, ognila se bo torej popolnoma pokrajin, ki jim vsaj navidezno zapoveduje kedive. Angleži hočejo napraviti tega za kalifa, zato mora biti nazunaj samostojen, zato železnica okoli njegovega teritorija. Zato tudi spletke proti Turkom, katerim hočejo vzeti kalifat, zato jim je prav, da njim samim ni treba naravnost ofenzivno nastopiti, da to opravi Italija in z okupacijo Tripolitanijske zabije klin med mohamedane na vzhodu in one na zahodu, in razdere most, ki jih je še družil. To ravno hočejo Angleži, ki bodo s svojo železnico imeli tudi kalifa v svojih rokah. Kalif je glavar mohamedanov, Angleži bodo gospodarji ogromnega islamskega telesa in Italija jim pri tem pomaga, ker s podkopavanjem avtoritete sultana sili kedivu kalifatsko žezlo v roke!

Tripolitanijska ima zlasti pomen kot trgovska dežela, vendar ne več takega kot prej, ker so Angleži trgovino centralne Afrike potegnili proti mestu Lagos poleg Nigerije; promet opravljajo karavane, večinoma z velblodi. Pot do Čadskega jezera je dolga okoli 2000 km, šteto od mesta Tripoli. Če napravi karavana na dan 28 do 30 km, potrebuje do sedemdeset dni, da pride do prvih trgovišč. Iz Sahare in Sudana dobivajo slonovo kost, nojeva peresa, kože, zlato, gumi, natron, žveplo, prej je cvetela tudi trgovina s sužnji; k temu pridejo še domači pridelki, halfa, gobe, volna, henah, žito, natron, sadje. Glavni izvoz je šel dosedaj na Angleško in v Avstrijo. Uvažajo pa volneno in bombažovo blago, svilo, predivo, steklene bisere, kavo, čaj i. dr. S trgovino se pečajo zlasti Arabci po mestih, z živinorejo Beduini po deželi; prebivajo pa v Tripolitanijski še domačini Berberi, kakih 50.000 Turkov, 15.000 Židov, ki imajo v mestu samem tudi svoj oddelek, Harra, 4000 Maltezov, 4000 črncev, 1000 Italijanov in par drugih. Italijani so imeli že dosedaj tam svoje

šole, svoje misijone, in ob morju zna skoro vsak italijansko. — Glavno mesto šteje 25 — 50.000 prebivalcev, vsak drugače pove, pa tudi ni vedno enako, zaradi trgovine itd. Ceste so ozke, 4—5 m široke, vidimo mnogo obokov; potrebni so, da podpirajo hiše, ki so često iz zelo slabe opeke; ceste so tlakovane, večkrat s sicilskim granitom; glavna cesta je dva kilometra dolga; imajo razsvetljavo, snažijo jih, škropijo; vpeljal je to zlasti guverner Rešid, pred Fevzijem; vidimo, da je bil Tripolis bolj napreden kot so druga orientalska mesta. Minareti so večinoma že okrogli, v Tuneziji in Algiru so četvero- ali večoglati, vstop v mošeje je lahek, ni nobenih sitnosti kakor drugje. Rimske ostanke imamo tudi, tako neki lok cesarja Marka Avrela. Življenje je živahno, zlasti v kavarnah, oziroma pred njimi; najbolj ob torkih in petkih. Pečajo se prebivalci z izdelovanjem usnja, volnenega blaga, preprog, iskanjem gob, nakladanjem halfe itd. Na trgu vidimo poleg omenjenih živali tudi še koze in ovce iz južnih

KAKO SO SI ITALIJANI PREDSTAVLJALI VOJSKO:

„Osvobojena“ Tripolitanijska poljublja italijanski prapor (po razglednici)

pokrajin, geparde, gazele itd. Turki so ustanovili tudi nižjo obrtno šolo, ki je prav vzorna. Italijanska kolonija v mestu je štela dosedaj 200 duš zlasti Sicilijancev, večinoma roko-delcev in trgovcev, nekaj uradnikov zavoda Banca di Roma, ki ima tu svojo filialko. Razdeljeni so bili pa ti Italijani v tri stranke, tudi anarhistov je bilo nekaj. Hudomušno pravi neki Nemec: Rezultati italijanskega kulturnega dela so bili dosedaj sledeči: Stroj za izdelovanje olja, za izdelovanje ledu, stiskalnica za travo esparto in kinematograf!

V starih časih so gospodovali tu Kartaganci, Hanibal se je zanimal za deželo med Sirtama, sedanjo Tripolitanijsko, regio Syrtica so jo imenovali pozneje. Rimljani so jo dali leta 201. numidskim kraljem, leta 46. jim jo je pa Cezar vzel, postala je rimska pokrajina, začetkoma kot del prokonzularne Afrike; Septimij Sever ji je dal pa samostojnost. Tripolis = Tromestje, namreč Oea, sedanje mesto Tripoli, Sabrata in Leptis magna, oziroma pozneje L. maior. Krščanstvo se je hitro razširilo, štejemo do 500 škofov, dežela je cvetela, kakor za Rimljanov; isto velja o sosednji Kirenaiki, sedanji Barki. Prišli so Vandali, vse so uničili, Bizantinci

pa tudi niso dosti pomagali. Arabci so pregnali Bizantince leta 647., vojskovodja Amru se je odlikoval. Nastopijo različne dinastije: 801–909 Aglabidi, tudi v Tuneziji, potem Fatimidi, Almoravidi in Almohadi. Pokrajina si zopet opomore. Sicilski kralj Roger se vojskuje z njimi; Spanci si osvojijo deželo leta 1510., 1530–1541. je last malteških vitezov, 1551. se je polasti paša Dragut, postane turška provincija, a razvije se ropanje po morju, janičarska despotija doma, dežela postane puščava. Francozi, Angleži in Italijani se vojskujejo proti roparjem, tako francoski admiral Duquesne, angleški admiral Drake 1663, obljubijo mu, da bodo mirovali, a ne držijo besede, zato pride John Narborough in razruši mesto, istotako Francozi leta 1728. Hamed iz rodovine Ka-

ramanli povabi leta 1714., ko je bil turški paša v Carigradu, vseh 300 častnikov in uradnikov na obed, pri vstopu da vse zadaviti in se polasti vlade. Pošlje darila v Carigrad, ne iz svojega, ampak iz premoženja usmrčenih, pozneje vsakoleten davek. Turki so s tem zadovoljni. Karamanliji vladajo do l. 1835. Napoleona bi morali nadlegovati, a ne marajo. Roparstvo zopet cvete, zato pride leta 1835. paša Nedžib, odstavi Karamanlije in napravi iz Tripolitaniije, Fezzana in Barke navaden ejalet. Leta 1869. se Barka odcepi kot poseben mutesariflik. Karamanliji postanejo 1835 nekaki župani v mestu, sedaj je Karamanli Hasan namestnik italijanskega guvernerja.

To in ono.

Nova slovenska drama. Pisatelj Fr. S. Finžgar je pravkar dovršil novo gledališko igro „Naša kri“. Drama je idejna, a tudi polna najživahnejšega dejanja, najefektnjših scen. Snov je zajeta iz francoskih časov na Kranjskem. Prijatelji, ki so imeli to najnovejšo Finžgarjevo delo že v rokah, sodijo enoglasno, da presega daleko „Divjega lovca“; smelo pa trdimo, da je „Naša kri“ dozdaj sploh najboljša slovenska izvirna igra. Ob premieri izpregovorimo o njej v posebnem članku. — Zdaj piše Finžgar obširno socialno povest za prih. letnik „Dom in Sveta“.

P. Hugolin Sattnerjev oratorij „Assumptio B. M. V.“ je izšel v zalogi „Kat. Bukvarne“. Klavirski izveček ima 106 strani in stane 8 K. Analizo prekrasnega dela priobčimo v prih. letniku izpod peresa gosp. Stanka Premrla.

Komorni koncert.

V Ljubljani so komorni koncerti raritete. Še redkeje pa imamo priliko poslušati take mojstre, kakor jih združuje Ševčíkov kvartet iz Prage. Ta slavnoznani kvartet je koncertiral dne 12. novembra v dvorani ljubljanskega „Mestnega doma“. Izvajal je sledeče skladbe: Dvořákov kvartet v G - duru, op. 106, Beethovnov kvartet v F - duru, op. 135, in Glazunovov kvartet v A - molu, op. 64. Izvajani kvarteti spadajo med najlepše in najpopolnejše umotvore te vrste. Dvořákov kvartet je zadnji izmed njegovih osmih kvartetov; vseskozi zelo melodiozen, v ritmih pa krepak in energičen. Beethovnov kvartet — istotako njegov zadnji je klasično umerjen; izredno fin v celotni koncepciji kakor tudi v detajlih. Glazunovov polnozvočen in naravnost nasičen harmonij, živahen v vseh štirih stavkih, v Scherzu pa kar briljanten. Dvořákov in Glazunovov kvartet sta še posebno ugajala ter učinkovala, manj Beethovnov, ki je prvič pretežno temnega značaja in veliko bolj subtilen od prvih dveh.

Izvajanje je bilo nadvse krasno. Gg. Lhotsky, Procházka, Moravec in Zelenka so umetniki v pravem pomenu besede. Užitek, ki so ga nam napravili, je bil užitek prve vrste.

Poleg izbornega sporeda in čudovito krasnega izvajanja nas je pa obenem veselila prijetna zavest, da je v Ljubljani — hvala Bogu — primeroma že precejšnje število občinstva, ki se zanima za resnobno instrumentalno glasbo. Naj to zanimanje med nami živi in raste od leta do leta!

Stanko Premrl.

IV. Instrukcijski kurz za cerkveno umetnost.

Od 2. do 6. oktobra t. l. se je vršil na teološki fakulteti dunajskega vseučilišča IV. instrukcijski kurz za cerkveno umetnost s posebnim ozirom na Štajersko in Koroško, toda zastopane so bile pri kurzu tudi vse druge avstrijske škofije. Ti kurzi, ki jih prireja dunajska Leonova družba s podporo ministrstva za uk in bogočastje, imajo namen, temeljiteje seznaniti zlasti duhovščino s cerkveno umetnostjo in razširiti pravi zmisel za ohranjanje starih cerkvenih umetnin.

Program letošnjega kurza je bil naslednji: 1. Oltar. Mgr. dr. J. Graus. — 2. Razvoj keliha. Prof. P. L. Velics. S. J. — 3. Zgodovinski razvoj ohranjanja spomenikov. Kustos dr. A. Schnerich. — 4. Prostost in zakonitost v cerkveni umetnosti. Dvor. svet. dr. H. Swoboda. — 5. Osnovne oblike mašne obleke. Isti. — 6. Cerkevna umetnost na Koroškem in Štajerskem. Kustos dr. A. Schnerich. — 7. Načela konseviranja. Vlad. svet. dr. M. Dreger. — 8. Praktična vprašanja pri zidavi cerkva. Priv. doc. arh. dr. K. Holey. — 9. Problem prostora. Mgr. dr. J. Graus. — 10. Terminologija modernih tehnik. Priv. doc. arh. dr. K. Holey.

Praktično so bila pač najbolj važna predavanja dr. Swoboda in dr. Dregerja in to tembolj, ker je stališče, ki ga zavzemata, obenem stališče centralne komisije.

Dr. Swoboda je v svojem predavanju „Prostost in zakonitost v cerkveni umetnosti“ poudarjal, da je arhitekt prost pri izbiri materiala in sloga. Važno je to zlasti danes, ko se železno-betonski način graditve porablja tudi za cerkve in se bo porabljal vedno bolj. Iz nove tehnike pa sledi tudi novi — takozvani moderni — slog. Ta sam na sebi ni slab in je opravičen, ker sme naš čas imeti svoj slog, kakor so ga imeli vsi pretekli, in ni razumeti, zakaj bi se moralo dosledno zidati le v romanskem, gotskem ali renesanskem slogu. Da je moderni slog zmožen ustvariti monumentalne in bogočastnemu namenu v vsakem oziru odgovarjajoče stavbe, nam priča Wagnerjeva cerkev v Steinhofu pri Dunaju, ki jo je dr. Swoboda udeležencem razkazal. Nasprotno imamo v ponesrečeni cerkvi sv. Antona v Ottakringu, ki je stala ogromne denarje in je zidana po kopitu beneškega sv. Marka, dokaz, da slepo posnemanje lepih vzorov ni vselej dobro. Arhitektu je torej pustiti popolno prostost in zahtevati le, da smatra in zida cerkev kot hišo božjo, v kateri se žrtvuje, oznanjuje evangelij, delijo zakramenti in opravlja tudi tiha, zasebna pobožnost.

V „Osnovnih oblikah mašne obleke“ je dr. Swoboda podal zgodovinski razvoj kazule, iz katerega sledi, da so